

N:o 168.

Af herr **C. Wallis** m. fl., *om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida ej föreskrift borde meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig fosfor ingår, ej må till riket införas, m. m.*

I en motion vid förra årets riksdag föreslog friherre Werner G. von Schwerin, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, dels att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke tillverkning här i riket af tändstickor, i hvilkas tändmassa ingår vanlig (hvit eller gul) fosfor, må kunna alldeles förbjudas, dels ock att föreskrift må meddelas derom, att dylika tändstickor ej må till riket införas eller härstädes hållas till salu eller utbjudas».

Efter en i hög grad sakrik och utredande motivering föreslog Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott, till hvilket motionen remitterats, att Andra Kammaren måtte på det sätt bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej föreskrift må böra meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig (hvit eller gul) fosfor ingår, icke får till riket införas eller der utbjudas eller hållas till salu, samt, derest dylik föreskrift pröfvas erforderlig, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Andra Kammaren antog detta förslag. Första Kammarens andra tillfälliga utskott, till hvilket frågan hemskjutits, förordade detsamma, men Första Kammaren afslog det.

De skäl, som föranledde Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan, blefvo i debatterna i kamrarne ej vederlagda, och sedan dess har intet inträffat, som ej gifvit ökadt stöd åt utskottets mening.

Fosfortändsticksindustrien sysselsätter två till tre tusen arbetare, och dess produktionsvärde utgör omkring två och en half millioner kronor årligen. Ett förbud för tillverkning af fosfortändstickor är således en allvarlig sak, som endast på mycket goda skäl skulle kunna förordas. Sådana skäl föreligga ej, ty arbetet vid dessa fabriker kan ej kallas synnerligen helsovådligt, om förordningen af den 18 februari 1870, hvilken reglerar detta arbete från hygienisk synpunkt, efterlefves, och enligt de upplysningar, som utskottet meddelar, visar sig helsovårdsförhållandena vid dessa fabriker vara ej särskildt ogynsamma. Och man har rättighet att vänta ännu ytterligare förbättringar i detta hänseende, dels emedan Kongl. Maj:ts förordning af den 9 december 1896 ytterligare skärper den ofvan citerade förordningens hygieniska bestämmelser, dels också emedan den nyinförda yrkesinspektionen kommer att göra de kongl. förordningarna mera effektiva.

Om afgörande skäl för ett förbud emot fabrikationen af fosfortändstickor alltså icke föreligga, finnas deremot så mycket mer talande skäl för ett förbud emot försäljningen af nämnda tändstickor. Det är nemligen fosfortändstickornas lätta tillgänglighet, hvilken så godt som uteslutande är betingelsen för det stora antalet fosforförgiftningar i vårt land. Dessa hafva under den senaste mansåldern varit stadda i en snabb, hittills ohejdad och därför allvarliga farhågor ingifvande tillväxt. I början af 1870-talet förekommo årligen endast bland de dödsfall, hvilka till medicinalstyrelsen inrapporterats och föranledt medikolegal undersökning, omkring 10, föranledda af fosforförgiftning, medan nu för tiden fosforförgiftningarnas antal årligen uppgå till omkring 100 och derutöfver. De drabba så godt som uteslutande kvinnor, företrädesvis unga kvinnor i deras bästa år, och ändamålet med dem är så godt som alltid fosterfördrifning. För att belysa de nuvarande förhållandena, meddela vi de hithörande siffrorna för år 1896.

De medikolegala obduktioner, hvilka påvisat förgiftning som orsak till dödsfall under år 1896 och som inrapporterats till medicinalstyrelsen, utgjorde sammanlagdt 173. Deraf framkallades

af fosfor	138	80 %
» andra gifter	35	20 %
	173	100 %

Fosforförgiftningarna utgjorde alltså fyra femtedelar af samtliga förgiftningar. Af dessa fosforförgiftningar drabbades endast 6 män och barn, deremot 132 kvinnor och af dessa 118 unga, ogifta kvinnor i sina bästa år.

Syftemålet med så godt som nästan alla dessa förgiftningar framgår otvetydigt af obduktionsberättelserna, hvilket syftemål också i flertalet fall synes hafva blifvit uppnådt, fastän i de fall, som i dessa obduktionsberättelser skildras, modern vid fosterfördrifningen också satt till lifvet. Att ett så ytterst farligt medel fortfarande så allmänt kan användas, beror tydligen på det för öfrigt från bland annat Stockholms sjukhus flera gånger konstaterade förhållandet, att fosterfördrifningen kan lyckas utan att kosta modern lifvet. Under sådana förhållanden drifvas dessa olyckliga unga kvinnor af sin starka längtan att komma ur sin iråcade olyckliga belägenhet att tillgripa det lifsfarliga medlet, som ej blott hotar lifvet, utan hotar detsamma med en ytterst kvalfull död.

Dessa fosforförgiftningar för fosterfördrifningsändamålet kunna numera kallas en verklig landsplåga; statistiken visar, att de förekomma i alla landsändar, och klart är, att en hel mängd, framför allt nästan alla de, vid hvilka endast barnet, men icke modern satt till lifvet genom förgiftningen, icke komma till vår kännedom.

Emot dessa förgiftningar skulle kunna vidtagas den åtgärden att förbjuda fosfortändstickornas försäljning, all den stund dessa så godt som alltid användas till förgiftningen. Dessa tändstickor kunna ersättas af säkerhetständstickor, och förbud för deras försäljning skulle knappast kunna menligt inverka på industrien, eftersom det förhållandet föreligger, att fosfortändstickor till ett värde af två och en kvarts millioner årligen exporteras, under det hela fabrikationens värde uppgår till två och en half millioner kronor. Alltså förbrukas inom landet endast 10 procent af tillverkningen, och den fabrik, Vulkan, som fabricerar mest af varan, exporterar 92 procent af sin tillverkning.

Då det alltså ej med fog kan sägas, att ett förbud mot dessa stickors försäljning skulle kunna medföra någon afsevärd skada för industrien, så gäller det att se till, om ej andra viktiga skäl tala emot ett sådant förbud.

Hvad då först konsumenterna beträffar, så synes det uppenbart, att den ringa prisskilnad, som förekommer mellan fosfortändstickor och säkerhetständstickor, ej bör kunna i en så allvarlig sak anses spela någon roll, då till följd af den stora konkurrensen båda varorna betinga ett så lågt pris. Ej heller torde den gjorda invändningen, att skogsbyggarne i Norr-

land och befolkningen vid Sveriges syd- och vestkust skulle af klimatiska skäl nödgas använda fosfortändstickor, behöfva tillmätas någon betydelse, då man betänker, att inga klagomål afhörts från Finland och Danmark, hvarest fosfortändstickors användning i mer än tjugu år varit förbjuden.

Att svenskarne skulle förbjuda fosfortändstickornas försäljning i eget land, men det oaktadt tillåta deras export, har väckt betänkligheter; men om man besinnar, att i de länder, dit exporten nu går, icke, såvidt känt är, samma missbruk af dessa stickor som för närvarande hos oss i någon som helst oroväckande grad föreligger och att dessa länders regeringar, om faran af detta missbruk derstädes en gång skulle komma att yppa sig, när som helst kunna genom lagbestämmelser skydda sig mot densamma, så tyckas dessa betänkligheter ej böra utgöra några hinder för ett försök att hos oss genom försäljningsförbud stäffa detta missbruk.

Hvad effektiviteten af det föreslagna förbudet vidkommer, så visar statistiken från Danmark, der, såsom redan nämnt är, ett sådant förbud redan verkat mer än tjugu år, att fosforförgiftningarna derstädes ej förekomma. Mot anmärkningen, att ett förbud mot försäljningen skulle, om ej fabrikationen äfvenledes blefve förbjuden, blifva kringgånet, derigenom att varan af arbetarne skulle smugglas ut ur fabrikerna och blifva försåld bland allmänheten, torde med rätta kunna anmärkas, att detta ej i nämnvärd grad bör kunna komma i fråga dels till följd af varans skrymmande beskaffenhet, dels också derför att densamma så lätt förråder sin närvaro genom lukten.

Det har invändts, att äfven om vi sålunda blefve qvitt fosterfördrifningarna genom fosfor alldeles som i Danmark, skulle detta ej minska fosterfördrifningarnas antal, ty andra medel skulle i stället tillgripas. Häremot bör erinras derom, att i första rummet ett sådant påstående är obevisadt och i det andra, att fosterfördrifningarna genom fosfor intaga en alldeles särskildt olycksdiger ställning genom fosfors stora giftighet på samma gång som dess stora lättillgänglighet. Andra gifter, hvilka användts som fosterfördrifvande medel, äro i hög grad svåråtkomliga, i det de endast mot läkares recept erhållas från apotek, och öfriga medel äro ej ens tillnärmelsevis lika farliga för moderns lif som fosfor.

Slutligen har sagts, att man skulle kunna vinna samma mål, som man vill vinna genom förbud mot försäljning af fosfortändstickor, derigenom att man i populära skrifter underrättade allmänheten om fosfors faror. Att detta enkla medel ej användts af de läkare och myndigheter (t. ex. medicinalstyrelsen), hvilka haft kunskap om fosfortändstickornas farliga betydelse, beror uppenbarligen derpå, att det ansetts otillständigt att i än vidare kretsar sprida kunskapen om ett fosterfördrifningsmedel, om än ett farligt så-

dant — den kunskapen är redan tillräckligt spridd — och att allmänheten ej skulle känna till fosforns farlighet synes föga antagligt; trots kunskapen härom användes den för meranämnda ändamål, tydligen emedan motiven för att använda fosterfördrifningsmedel ofta äro så starka, att äfven mycket farliga medel icke skys.

Det har äfven påpekats, att förbud mot försäljningen af fosfortändstickor ej skulle hindra åtkomsten af fosfor, alldenstund den såsom fosformos får utan recept försäljas å apoteken. Hittills har fosfor i sällsynta undantagsfall i denna form användts till förgiftning, men skulle förbud mot fosforstickornas försäljning antagas, så torde Kongl. Maj:t ej töfva att förbjuda fosformosets försäljning å apoteken utan recept.

Att en samhällsfara i dessa fosforförgiftningar föreligger, har betviflats, emedan fosforgiftet under perioden 1873—1892 endast åstadkommit i medeltal 30 till 40 dödsfall årligen. Äfven om man bortser från att dessa dödsfall i allmänhet utgjort dubbeldödsfall, i det en moder och hennes barn samtidigt aflidit, så måste dock betonas, att den verkligt stora faran för samhället ligger deri, att dessa förgiftningar på mindre än en mansålder tiodubblats, och att det synes, som om de alltjemt vore stadda i tilltagande.

Under sådana förhållanden, och då vi visat,

att man icke med skäl kan påstå, att producenter eller konsumenter af fosfortändstickor här i landet genom ett förbud mot dessa stickors försäljning skulle lida någon nämnvärd skada, och

att det föreslagna lagstadgandet har alla utsigter att blifva fullt effektivt och lägga hinder i vägen för dessa förgiftningar, hemställa vi,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vilja taga i öfvervägande, huruvida ej föreskrift må böra meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig (hvit eller gul) fosfor ingår, icke få till riket införas eller der utbjudas eller hållas till salu, samt, derest dylik föreskrift pröfvas erforderlig, för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet.

Stockholm den 20 mars 1897.

Curt. Wallis.
Carl H. Björck.

Werner G. von Schwerin.
Christian Lovén.